

K R O N İ K

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ANDLAŞMASINDA DEĞİŞİKLİK

(Güvenlik Meclisi ile Ekonomik ve
Sosyal Meclis Üye Sayısında Artış)

Seha L. MERAY

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 17 Aralık 1963 tarih ve 1991 (XVIII) sayılı kararı ile, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 23, 27 ve 61 inci maddelerinde bazı değişiklikler yapmıştır. Bu değişikliklerle, Güvenlik Meclisinin üye sayısı 11 den 15 e, Ekonomik ve Sosyal Meclisin üye sayısı da 18 den 27 ye çıkartılmıştır. Bundan başka, Güvenlik Meclisinde karar almak için gerekli olumlu oy sayısı 7 den 9 a yükseltilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu değişikliklerin onaylanmasını 540 sayılı ve 18 Şubat 1965 günlü kanunla uygun bulmuştur. (1)

Birleşmiş Milletler Andlaşmasında yapılan bu değişikliklerin nedeni, Teşkilâtın üye sayısının, 1945 den bu yana büyük ölçüde artmasıdır. Gerçekten, Birleşmiş Milletlere üye Devletlerin sayısı, 1945 San Francisco Konferansından hemen sonra 50 kadar iken, bugün, özellikle bağımsızlığını kazanan Asya ve Afrika Devletlerinin de Teşkilâta katılmaları ile, 114 e yükselmiş bulunmaktadır. (2) Üye sayısının böylesine artmış olması, Teşkilâtın organlarında, özellikle Güvenlik Meclisi ile Ekonomik ve Sosyal Mecliste, üyeliklerin, Andlaşmada öngörüldüğü gibi, «âdilâne bir coğrafî taksim» esasına göre bölüşülmesine pek imkân veremez olmuştur. Bu güçlüğü ortadan

(1) *Resmî Gazete*, 1 Mart 1965, sayı 11941.

(2) Seha L. Meray, *Devletler Hukukuna Giriş*, cilt II, 3 üncü bası, Ankara 1965, sah. 180, 181, 188, 190, 191.

kaldırmak, bu arada bir yandan yeni bağımsızlığını kazanmış Devletlerin bu organlarda temsilini sağlarken, diğer yandan «eski» Devletlerin temsilini zorlaştırmamak için bulunan yol, bu organların üye sayılarını artırmak olmuştur.

Birleşmiş Milletler Andlaşmasında değişiklikler yapılması usulü, Andlaşmanın «Değişiklikler» başlığını taşıyan XVIII inci bölümünde, 108 inci ve 109 uncu maddelerde gösterilmiştir. Andlaşmanın 108 inci maddesine göre,

İşbu Andlaşmada yapılacak değişiklikler, Genel Kurul Üyelerinin üçte iki çoğunluğu ile kabul edilir ve Güvenlik Meclisi süreli Üyelerinin hepsi dâhil olmak üzere, Teşkilât Üyelerinin üçte ikisi tarafından her birinin anayasası hükümleri gereğince onandığı zaman, bütün Birleşmiş Milletler Üyeleri için yürürlüğe girer.

Diğer yandan, 109 uncu madde de şöyledir :

1. Genel Kurulun üçte iki çoğunluğu ve Güvenlik Meclisinin herhangi yedi Üyesinin oyları ile tesbit edilecek tarih ve mahalde işbu Andlaşmanın yeniden gözden geçirilmesi maksadiyle Birleşmiş Milletler Üyelerinin bir Genel Konferansı toplanacaktır. Konferansta Teşkilâtın her Üyesi bir oya sahip olacaktır.

2. İşbu Andlaşmada yapılması, Konferansın üçte iki çoğunluğu ile tavsiye edilecek her değişiklik, Güvenlik Meclisinin bütün süreli Üyeleri dâhil olmak üzere, Birleşmiş Milletler Üyelerinin üçte ikisi tarafından her birinin anayasası hükümleri gereğine göre onanınca yürürlüğe girecektir.

3. Genel Kurulun, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesini takibeden onuncu yıllık toplantısından önce, konferans henüz toplanmamış bulursa, sözü geçen toplantının gündemine, işbu konferansın davet edilmesi hususunda bir teklif dercedilecek ve Genel Kurulun çoğunluğu ve Güvenlik Meclisinin herhangi yedi Üyesinin oyu ile karar verildiği takdirde, konferans toplanacaktır.

Genel Kurulun onuncu toplantısı 1955 yılında yapılmıştır. Bu toplantıda Andlaşmanın yeniden gözden geçirilmesi konusu da gündeme alınmıştır. Uzun tartışmalardan sonra bu meselenin «milletlerarası durum elverişli olduğu zaman» yeniden ele alınmak üzere ertelenmesi kararlaştırılmıştır. Bundan başka, Genel Kurul, «Genel Sekreterle istişarede bulunarak Konferansın tarihini, yerini, teşkilât ve usul kaidelerini hazırlamak üzere, Birleşmiş Milletlerin bütün Üyelerinden müteşekkil bir Komite» tayin etmiş ve Komite'den ge-

lecek toplantıya bir rapor getirmesini istemiştir. (3) Bundan sonraki toplantılarda, Andlaşmanın gözden geçirilmesi için milletlerarası durum elverişli görünmediği için, 109 uncu madde uyarınca bir genel konferans toplanması, her yıl ertelenmiştir.

Genel Kurulun 1963 deki XVIII inci toplantısında da, bu konuda Üye Devletlerle temaslarda bulunmak ve Genel Kurula bu konuda yapılacak tavsiyeleri görüşmek üzere bir alt - komite kurulmuş, bu alt - komitenin görüşlerini inceledikten sonra, Komite, Genel Kurula özet olarak şunları bildirmiştir:

1. Birleşmiş Milletler Teşkilâtının 17 yıllık işleyişinden sonra, bir genel gözden geçirme konferansı toplanması her ne kadar uygun görünmekte ise de, mevcut milletlerarası durum böyle bir konferansın verimli toplanmasına elverişli görünmemektedir.

2. Herkes şu düşünceindedir ki, Güvenlik Meclisi ile Ekonomik ve Sosyal Meclisin üye sayısını, Teşkilâtın genel üye sayısındaki artışı daha iyi yansıtacak ve özellikle Asya ve Afrika Devletlerinin temsilini sağlayacak şekilde artırmak gerekmektedir. Ancak bunun ne şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğinde görüş birliği yoktur. Genel Kurul bu geciktirilmez ve önemli konuyu XVIII inci toplantısında ele alma imkânını bulmalıdır.

3. Genel Kurul bu amaçla bir özel komite kurabilir ve bu komite, iki Mecliste üyelerin âdilâne bir coğrafî taksim esasına göre temsil edilmelerini sağlayacak ve herkesçe de kabul edilebilecek bir Andlaşma değişikliği yollarını inceleyerek Genel Kurulun XIX uncu (1964) toplantısına rapor verebilir.

Komite bundan başka, kendisine Genel Kurulun 21 Kasım 1955 gün ve 992 (X) sayılı kararıyla verilmiş görevin devamını, çalışmalarını hakkında Genel Kurulun XX nci toplantısına rapor vermesinin istenmesini, ve **Repertory of Practice of the United Nations Organs** başlıklı, Birleşmiş Milletler organlarının uygulamasını, Andlaşmanın maddeleri sırasına göre gösteren yayın dizisini eklerin de yayınlanmasını tavsiye etmiştir.

(3) Bu konuda ve değişikliklerle ilgili olarak diğer konularda bkz.: Mehmet Gönülbol, «Birleşmiş Milletler Andlaşmasının Tâdili Meselesi,» *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 1958 cilt XII, sayı 3, sah. 175 - 200; H. J. Schlochauer, «Quelques aspects de la révision de la Charte des Nations Unies,» *Revue Générale de Droit International Public*, 1961, sah. 20 - 39.

Genel Kurul, Komitenin bu tavsiyeleri ile birlikte, üç Devlet (Afganistan, Avusturya ve Kosta Rika) tarafından sunulmuş bir karar suretini de oy birliği ile kabul etmiştir. Genel Kurulun 17 Aralık 1963 gün ve 1993 (XVIII) sayılı kararı ile, bir genel konferans toplanması çalışmalarına Komitenin devam etmesi ve çalışmalarının sonucu ile tavsiyelerini Genel Kurulun XX nci (1965) toplantısına getirmesi öngörülmektedir. (4)

Birleşmiş Milletler Andlaşmasının, 109 uncu madde uyarınca bir genel konferansta yeniden gözden geçirilmesi böylece ertelenmiş olunca, yeni Devletlerin, özellikle Afrika ve Asya Devletlerinin, Güvenlik Meclisi ile Ekonomik ve Sosyal Meclisde «âdilâne» temsil edilmeleri meselesine başka bir yoldan çözüm aranmıştır.

Ekonomik ve Sosyal Meclisde bu konu, Meclisin 2 Temmuz - 2 Ağustos 1963 tarihlerindeki otuzaltıncı toplantısında görüşülmüştür. Ekonomik ve Sosyal Meclis, 22 Temmuz 1963 günü, kendi yapısıyla ilgili olarak iki karar kabul etmiştir. Birinci ve 974/B (XXXVI) sayılı karar, Afrika Ekonomik Komisyonunun teklifi üzerine alınmıştır. Bu karara göre, Ekonomik ve Sosyal Meclis, (a) Meclisin çalışmalarında Afrika Devletlerinin daha tam bir rol oynayabilmeleri için, Genel Kurulun, Sömürge Ülkeleri ve Halklarına Bağımsızlık Verilmesi Bildirisi'ni, Afrika kıt'ası ve adaları halklarına ve ülkelerine bir an önce uygulaması tavsiye etmekte, ve (b) Afrika kıt'asının âdilâne bir coğrafî taksim esasına daha uygun bir biçimde temsil edilmesi için gerekli tedbirlerin Genel Kurulca alınmasını istemektedir. (5)

Yine 22 Temmuz 1963 tarihinde, Ekonomik ve Sosyal Meclis, dokuz Devletin teklifi üzerine, (6) 975/C (XXXVI) sayılı kararı ile, hem Ekonomik ve Sosyal Meclisin hem de Genel Kurulun daha önceki kararlarındaki eğilime de uygun olarak, Genel Kurulun XVIII inci toplantısında Ekonomik ve Sosyal Meclisin üye sayısının artırılması konusunda bir karar alınmasını istemiştir. (7)

Bu kararlar alınmadan önce, Ekonomik ve Sosyal Meclisde bazı temsilciler (özellikle Arjantin, Kolombiya ve Uruguvay temsilcileri), Afrika Ekonomik Komisyonunun teklifine karşı olmamakla

(4) Bknz.: *Yearbook of the United Nations*, 1963, New York, sah. 75 - 77.

(5) *Ibid.*, sah. 77. Metin için, sah. 86.

(6) Arjantin, Avusturya, Fransa, İtalya, Japonya, Senegal, İngiltere, A. B. D., ve Uruguvay.

(7) Karar metni için bknz.: *Yearbook of the United Nations*, 1963, sah. 86.

beraber, Afrikalı Devletlerin temsilini diğer Devletlerin temsili zararına sağlamağa gidilmemesini gerektiğini, mevcut üyelikleri Devletler arasında yeniden dağıtmaya gitmek yerine, Meclisin üye sayısının artırılarak Afrika Devletlerinin temsiline imkân verilmesi görüşünü savunmuşlardır. Avustralya, Fransa, İtalya, Ürdün, Senegal, İngiltere, A. B. D. ve Yugoslavya temsilcileri de, Ekonomik ve Sosyal Meclisin üye sayısının artırılmasından yana olduklarını açıklamışlardır.

Bu görüşlere karşılık, Sovyetler Birliği temsilcisi, dokuz Devlet teklifinden yana olmadığını belirtmiş, Ekonomik ve Sosyal Meclisin üye sayısının artırılmasının, aslında Birleşmiş Milletler Andlaşmasında değişiklik yapmak demek olduğunu söylemiştir. Böyle bir değişikliğin yürürlüğe konması ise, Güvenlik Meclisinin bütün sürekli üyelerinin bu değişikliği onaylamasına da bağlıdır. Oysa, Sovyet temsilcisine göre, Çin Halk Cumhuriyeti Güvenlik Meclisinde hakkı olan yerini almadıkça, buna imkân yoktur. Böyle olunca, tek çözüm yolu, Mecliste mevcut üyeliklerin yeniden dağıtımının yapılması, bu rada, şimdi Batılı Devletlere tanınmış olan bir üyeliğin Afrika Devletlerine verilmesidir.

Bu tartışmalardan sonra, Ekonomik ve Sosyal Meclis, 15 e karşı 2 oyla, Meclisin üye sayısının artırılmasını Genel Kuruldan istemeyi kararlaştırmıştır. (8)

Güvenlik Meclisi ile Ekonomik ve Sosyal Meclisin üye sayısının artırılması konusu, Genel Kurulun Aralık 1963 oturumlarında görüşülmüştür. Genel Kurula 10 Aralık 1963 günü 21 Devlet (9) iki karar tasarısı sunarak, Güvenlik Meclisi üye sayısının iki geçici (**non - permanent**) (10) Devletin eklenmesiyle 11 den 13 e, Ekonomik ve Sosyal Meclis üye sayısının da 18 den 24 e çıkarılmasını istemişlerdir.

(8) Kararın metni için bkz.: *Yearbook of the United Nations, 1963*. sah. 86. Karar sayısı Yılığın bir yerinde (sah. 77) 975 C (XXXVI), diğer bir yerinde ise (sah. 86), 974 C (XXXVI) olarak gösterilmektedir.

(9) Arjantin, Bolivya, Brezilya, Şili, Kolombiya, Kosta Rika, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, El Salvador, Guatemala, Haiti, Honduras, Jamaika, Meksika, Nikaragua, Panama, Paraguvay, Peru, Trinidad ve Tobago, Uruguvay ve Venezuela.

(10) Birleşmiş Milletler Andlaşmasının İngilizce ve Fransızca resmî metinlerinde «*permanent*» ve «*non - permanent*» sözcükleri, Andlaşmanın Türkçe resmî çevirisinde «*sürekli*» ve «*süresiz*» olarak çevrilmiştir. Oysa, «*permanent*» karşılığı «*sürekli*» ve «*non - permanent*» karşılığı olarak da «*süresiz*» demek çeviriye açıklık getirecekti. «Sürelî» sözcüğü, sanki «süresiz olan» sanısını vermekte, «süresiz» sözcüğü ise, «süresiz olmayan», «devamlı», anlamına gelir görünmektedir.

Bu önergeyi veren Devletler, mevcut üyeliklerin yeniden dağıtılması ile «âdilâne temsil» esasını sağlamak istemenin haklı bir görüş olmadığını belirtmişlerdir. Böyle bir yeniden - dağıtım, Güvenlik Meclisi ile Ekonomik ve Sosyal Meclis'de âdilâne temsili gereken ve az gelişmiş bir bölge de olan Lâtin Amerika'nın mevcut üyeliklerinden iki tanesinin alınmasını gerektirebilecektir. Andlaşmanın, 109 uncu madde uyarınca yeniden gözden geçirilmesi amacıyla bir genel konferans toplanması için milletlerarası durum elverişli olmamakla beraber, 108 inci madde uyarınca bir değişiklik yapılabilir, ve bu yoldan, iki Meclisin durumu düzeltilebilir. Karar tasarisını sunan Devletler, Sovyetler Birliğinin, Andlaşmada bu değişikliklerin yapılmasının Çin Halk Cumhuriyetinin Birleşmiş Milletlere alınmasına bağlanmasına da katılmadıklarını belirtmişlerdir. (11)

Lâtin Amerika Devletlerinin bu karar tasarılarından üç gün sonra, 13 Aralık 1963 de, Asya ve Afrika Devletlerinden 37 si, iki yeni karar tasarısı sunmuşlardır. (12) Bu karar tasarılarından birincisi ile, Güvenlik Meclisinin geçici (**non - permanent**) Üyelerinin sayısının 6 dan 10 a çıkarılması, ve bunlardan beşinin Afrika ve Asya Devletlerine, birinin Doğu Avrupa Devletlerine, ikisinin Lâtin Amerika ve Karaib Devletlerine, ikisinin de Batı Avrupa Devletleriyle diğer Devletlere ayrılmasını istemişlerdir. İkinci karar tasarısı ise, Ekonomik ve Sosyal Meclis Üyelerinin sayısının 18 den 27 ye çıkarılmasını, eklenen dokuz üyelikten sekizinin Afrika ve Asya Devletlerine, dokuzuncunun da sırayla coğrafî bölgelerden herbirine verilmesini öngörmekteydiler. (13)

Bu karar tasarılarını 37 Devlet adına savunan Gana temsilcisi, Afrika ve Asya Devletlerinin temsili için her iki Meclisin üye sayısının artırılması kabul edilmezse, kendilerinin, bu iki Meclisdeki üyeliklerin yeniden dağıtılmasını istemek zorunda kalacaklarını bildirmiştir. Söz alan diğer Afrika Devletleri temsilcileri de, böyle bir artırmanın yerinde olacağını belirtmiştir. Mayıs 1963 de yapılan Afrika Devlet Başkanları Addis Ababa konferansında da, Afrika Kıt'ası-

(11) *Yearbook of the United Nations*, 1963, sah. 80.

(12) Cezayir, Burundi, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Seylan, Çad, Kongo (Brazzaville), Kongo (Leopoldville), Kıbrıs, Dahomey, Habeşistan, Gabon, Gana, Gine, Hindistan, Fildişi Sahili, Liberya, Libya, Madagaskar, Mali, Moritanya, Fas, Nepal, Nijer, Nijerya, Pakistan, Rwanda, Senegal, Sierra Leone, Somali, Sudan, Tanganika, Togo, Tunus, Uganda, Birleşik Arap Cumhuriyeti, Yukarı Volta.

(13) *Yearbook of the United Nations*, 1963, sah. 80 - 81.

nın Birleşmiş Milletlerde daha iyi temsil edilmesi yönünde bir karar alınmış olduğunu da söylemişlerdir.

Diğer bazı temsilciler (özellikle Avustralya, Kanada, Hollanda ve Yeni Zelanda), Afrika Devletlerinin isteğini haklı bulmakla beraber, bu isteğin, diğer Devletlerin temsili zararına yerine getirilmesinin uygun olamayacağını belirtmişlerdir. Böyle olunca, üyelikleri yeniden dağıtmak yerine, üye sayısını artırmak daha uygun olacaktır. Bundan başka, 1946 da, üyeliklerin bölüşülmesi konusunda varılmış olan **Genlemen's agreement** de, bütün ilgililerin görüşü alınmadan bir kenara atılmamalıdır. (14) Her iki Mecliste de üyeliklerin yeniden dağıtımına gidilecekse, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 23 üncü maddesinde öngörülen kıstas («Teşkilât üyelerinin milletlerarası barış ve güvenliğin muhafazasındaki ve Teşkilâtın diğer gayelerinin sağlanmasındaki payı») gözönünde tutulmalıdır.

Sovyetler Birliği temsilcisi, bu konuda, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı organlarında Devletlerin temsili bakımından 1960 da öne sürmüş oldukları görüşü hatırlatmıştır. O zaman, Sovyetler Birliği, âdilâne temsil esası olarak, coğrafî taksim yerine politik bir bölüş öne sürmüştü. Üyelikler üç kategori Devlet arasında bölüşecekti: Sosyalist Devletlerin temsilcileri, tarafsız Devletlerin temsilcileri ve Batılı askerî bloklara dâhil Devletlerin temsilcileri. Sovyetler Birliği temsilcisine göre, şimdiki durumda, Batılı Devletlerin temsil bakımından üstünlüğü, yalnız Asya ve Afrika Devletlerinin değil, aynı zamanda sosyalist Devletlerin de zararına işlemektedir. Batılı Devletler Çin Halk Cumhuriyetinin Güvenlik Meclisinde temsilini önlemektedirler. Sovyetlere göre, Çin meselesi çözümlenmedikçe, en iyi yol, şimdiki üyeliklerin yeniden bölüşülmesidir. 1946 anlaşması da artık eskimiştir. O zamandan bu yana, Asya ve Afrika Devletlerinin sayısı büyük ölçüde artmış, sosyalist Devletlerin sayısı da iki katına çıkmıştır. 1946 anlaşması yeni bir anlaşma ile değiştirilmeli, ve dünyanın şu şekilde altı coğrafî bölgesi arasında üyeliklerin yeniden bölüşülmesine gidilmelidir: Afrika, Asya, Doğu Avrupa, Batı Avrupa, Lâtin Amerika ve Orta Doğu. Bu bölgelerden her birine geçici üyeliklerden biri ayrılmalıdır. Sovyetler Birliği üyelik sayısının artırılmasına karşı değildir; ancak bu mesele, Çin meselesi çözümlenmeden sonuçlandırılmaz.

(14) Buna göre, coğrafî bakımdan Batı ve Kuzey Avrupa Devletlerine 1, Doğu ve Orta Avrupa Devletlerine 1, Yakın ve Orta Doğu Devletlerine 1, Güney ve Güney Doğu Asya Devletlerine 1, Orta ve Güney Amerika Devletlerine 2 üyelik ayrılmıştı. Bknz.: İlhan Lütem, *Devletler Hukuku Dersleri*, cilt I, Ankara, 1956, sah. 194.

Amerika Birleşik Devletleri temsilcisi, mevcut üyeliklerin yeniden dağıtılmasının bir çözüm yolu getirmeyeceğini, kavgınlıkları artıracacağını söylemiştir. Meclislerin üyelerini artırmak, Birleşmiş Milletler Andlaşmasında değişiklik gerektirmektedir. Sovyetler Birliğinin bu bakımdan tutumu olumlu görünmemektedir. A. B. D., Meclislerin üye sayısının artırılmasından yana olmakla beraber, çok da genişletilmesinin uygun olmayacağı kanısındadır. Güvenlik Meclisine üyelik, aynı zamanda, Devletlerin milletlerarası barış ve güvenliğe katkılarını da yansıtmalıdır. Güvenlik Meclisi, bu ilkeler ışığında, verimli de çalışabilmek üzere gerektiği kadar küçük tutulmalıdır. Güvenlik Meclisinin üye sayısı 13 e çıkarılırsa, Asya ve Afrika Devletlerinin üyeliği de dörde yükselmiş olacaktır; bu da, onların sayısının, Teşkilât üyeleri sayısının yarısı kadar olduğu gözönünde tutulursa, haklarıdır. A. B. D., Güvenlik Meclisi üye sayısının 13 e, Ekonomik ve Sosyal Meclis üye sayısının da 24 e çıkarılmasına olumlu oy kullanacak, ancak üye sayılarını daha çok artırma tekliflerine olumsuz oy verecektir. En iyisi, oylamanın ertelenerek, görüşmelerde bulunulmasıdır.

İngiltere temsilcisi de A. B. D., görüşüne benzer görüşler öne sürmüş, ayrıca **Commonwealth** Devletlerinin durumunun da gözönünde tutulmasını istemiştir. Fransa da Amerikan ve İngiliz temsilcileri gibi konuşmuş, oylamanın, temsilciler arasında görüşmelere fırsat vermek üzere, ertelenmesini savunmuştur. Cezayir temsilcisi ise, ertelemeye gidilmesine karşı olduğunu belirtmiştir.

Temsilciler arasında yapılan görüşmeler sonunda, 21 Devlet teklifini öne sürenler, 37 Asya ve Afrika Devletinin teklifini kendi teklifleri ile birleştirmişlerdir. Böylece, Lâtin Amerika, Asya ve Afrika Devletleri, 13 yerine 15 üyeli bir Güvenlik Meclisi ve 24 yerine 27 üyeli bir Ekonomik ve Sosyal Meclis teklif etmişlerdir. Güvenlik Meclisinin 10 geçici üyesinin seçiminde, 5 üyelik Afrika ve Asya Devletlerine, 1 üyelik Doğu Avrupa Devletlerine, 2 üyelik Lâtin Amerika Devletlerine ve 2 üyelik de Batı Avrupa Devletleriyle diğer Devletlere ayrılacaktır. Ekonomik ve Sosyal Meclisin yeni dokuz üyesi de şu şekilde seçilecektir : 7 üyelik Afrika ve Asya Devletlerine, 1 üyelik Lâtin Amerika Devletlerine ve 1 üyelik de Batı Avrupa Devletleriyle diğer Devletlere ayrılacaktır.

A. B. D. ve İngiltere temsilcileri, Genel Kurulda bir hayli geniş bir anlaşmaya varılmış olduğu için, yeni teklife çekimser oy kulla-

(15) Metin için bkz.: *Yearbook of the United Nations*, 1963, sah. 87.

nacaklarını açıklamışlardır. Oylamaya geçilmeden önce, Afrika ve Asya Devletleri adına bir açıklama yapılmıştır: Buna göre, 5 Afrika ve Asya üyeliğinden 3 ünün Afrika'ya, 2 sinin Asya'ya ayrılacağı konusunda anlaşmaya varılmıştır. Bundan başka, eğer bu değişiklikler Genel Kurulun XIX ncu toplantısına kadar onaylanmazsa, Lâtin Amerika Devletlerinin her iki Meclisdeki üyeliklerinin olduğu gibi kalacağı da belirtilmiştir.

Güvenlik Meclisi ile ilgili karar sureti, Genel Kurulun Özel Siyasal Komisyonunda, 16 aralık 1963 de, 96 ya karşı 11 oy ve 4 çekimser oyla kabul edilmiştir. Ekonomik ve Sosyal Meclis üyeliklerinin artırılması ile ilgili karar tasarısı da, aynı gün, 95 e karşı 11 oy ve 4 çekimser oyla kabul edilmiştir.

Bundan sonra, Genel Kurulun 17 aralık 1963 oturumunda, Güvenlik Meclisinin üye sayısının 11 den 15 e çıkarılması 97 ye karşı 11 oy ve 4 çekimser oyla, 1991 A (XVIII) sayılı karar olarak kabul edilmiştir (15). Bu kararla, Güvenlik Meclisinin üye sayısı 11 den 15 e çıkmakta, bu 15 üyelikten 5 i eskisi gibi sürekli (**permanent**) üye olarak A. B. D., Sovyetler Birliği, İngiltere, Fransa ve Çin Cumhuriyetine ayrılmaktadır. Kararın 3 ncü fıkrasında 10 geçici (**non-permanent**) üyeliğin şu şekilde bölüşüleceği belirtilmektedir: (a) 5 üyelik Afrika ve Asya Devletlerine; (b) 1 üyelik Doğu Avrupa Devletlerine; (c) 2 üyelik Lâtin Amerika Devletlerine; (d) 2 üyelik Batı Avrupa Devletleriyle diğer Devletlere. Yine aynı kararda (fıkra 1, bend c ve d), Güvenlik Meclisinde karar almak için, Andlaşmanın eski 27 nci maddesinde öngörülen olumlu oy sayısı da 7 den 9 a çıkarılmaktadır. Genel Kurul bu kararında (fıkra 2), üye Devletleri bu değişikliği 1 eylül 1965 tarihine kadar onaylamaya çağırmaktadır. Bilindiği gibi, değişiklik teklifinin kabul edilmesi için Genel Kurul Üyelerinin, Güvenlik Meclisinin sürekli (**permanent**) üyeleri de dahil, üçte iki çoğunluğunun değişikliği onaylaması gerekmektedir. Basın haberlerine göre, temmuz 1965 başlarında, Türkiye dahil (16), 81 Devlet değişiklikleri kabul etmiştir. (17)

(16) Bknz.: «Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 23, 27 ve 81 inci maddelerinin Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 17 Aralık 1963 tarihli ve 1991 (XVIII) sayılı kararıyla değiştirilmiş olan şekillerinin onaylanmasının uygun bulunduğu na dair kanun». Kanun No. 540, Kabul tarihi: 18/2/1965. *Resmî Gazete*, 1 Mart 1965, sayı 11941.

Türkiye, karar suretine Genel Kurulda da olumlu oy veren Devletler arasında bulunmaktadır. Aslında Türkiye, daha 1945 San Francisco Konferansında, Güvenlik Meclisinin üye sayısının 11 den 15 e çıkarılmasından yana idi.

Böylece, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 23 ncü ve 27 nci maddeleri, onaylamalar tamamlandı yürürlüğe girdiği zaman, şu yeni şekli alacaktır :

Madde 23

1. Güvenlik Meclisi, Teşkilâtın 15 üyesinden mürekkeptir. Çin Cumhuriyeti, Fransa, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Kırallığı, ve Amerika Birleşik Devletleri Güvenlik Meclisinin süreli (*permanent*) üyeleridir. Teşkilâtın diğer on üyesi, her şeyden evvel Teşkilât üyelerinin milletlerarası ve güvenliğin muhafazasındaki ve Teşkilâtın diğer gayelerinin sağlanmasındaki payını ve aynı zamanda âdilâne bir coğrafi taksimi bilhassa gözönünde tutan Genel Kurul tarafından, Güvenlik Meclisini süresiz (*non - permanent*) üye olarak seçilir.

2. Güvenlik Meclisinin süresiz (*non - permanent*) üyeleri iki yıllık bir devre için seçilirler. Güvenlik Meclisinin üyelerinin 11 den 15 e çıkarılmasını müteakkip süresiz üyelerin ilk seçiminde, ilâve dört üyenin ikisi bir yıllık devre için seçilecektir. Çıkan üyeler derhal yeniden seçilemezler.

Dumbarton Oaks Teklifleri üzerinde Türk görüşünde, *inter alia*, şöyle de denilmekte idi :

«... It is nonetheless true that the number of non - permanent seats on the Council is clearly insufficient. This disproportion is further stressed by the fact that in decisions relating to action the unanimity of the votes of the principal powers is indispensable. In order to respect the principle of the equality of states, which forms the basis of the Organization, and to provide for a better equilibrium in the Security Council, a notable increase in the number of non - permanent seats appears to be necessary. *The raising to ten of non - permanent seats and the provision of a minimum of eleven votes to carry a decision*, appear, to the Turkish Delegation, to be useful amendments for the establishment of a more balanced representation in the Council.» *Documents of the United Nations Conference on International Organization*, New York, 1945, Vol. III, sah. 481 - 482.

Diğer yandan, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dış Münasebetler Enstitüsü, Genel Kurulun X uncu toplantısına hazırlık üzere, Carnegie Tesisini araştırma serisi içinde yaptığı araştırma sonunda da, *Güvenlik Meclisi üye sayısının 11 den 15 e çıkarılmasını*, Güvenlik Meclisinde *karar alınması için gerekli oy sayısının 9 veya 11 olarak tesbitini* öngörmekte idi. Bknz.: *Turkey and the United Nations*, New York, 1961, sah. 190.

(17) Bknz.: *Ulus*, 8 Temmuz 1965, sah. 8. Bu gazete haberinde, «Güvenlik Konseyinin daimî üyelerinden İngiltere ile Sovyetler Birliği teklifi imzalamışlardır» denilmektedir.

3. Güvenlik Meclisinin her üyesinin Mecliste bir temsilcisi vardır.

Madde 27

1. Güvenlik Meclisinin her üyesi bir oya sahiptir.
2. Güvenlik Meclisinin usul meselelerindeki kararları, 9 üyenin müsbet oyu ile alınır.
3. Güvenlik Meclisinin diğer bütün meselelerdeki kararları, süreli üyelerin hepsinin oyları dâhil olmak üzere 9 üyenin müsbet oyu ile alınır, şu kadar ki, VI ncı bölüm ile 52 nci maddenin 3 üncü fıkrası uyarınca alınan kararlarda, bir uyuşmazlıkta taraf olan oy vermekten kaçınılır. (18)

Genel Kurul, yine 17 aralık 1963 tarihinde, Ekonomik ve Sosyal Meclis üye sayısının da 18 den 27 ye çıkarılmasını, 96 ya karşı 11 oy ve 5 çekimser oyla, 1991 B (XVIII) sayılı kararı olarak kabul etmiştir (19). Bu kararla, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının eski 61 nci maddesi şu şekli almaktadır :

Madde 61

1. Ekonomik ve Sosyal Meclis, Genel Kurulca seçilen 27 Birleşmiş Milletler üyesinden mürekkeptir.
2. Üçüncü fıkra hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, Ekonomik ve Sosyal Meclisin 9 üyesi her yıl üç senelik bir devre için seçilir. Çıkan üyeler derhal yeniden seçilebilir.
3. Ekonomik ve Sosyal Meclisin üyelerinin 18 den 27 ye çıkarılmasını müteakkip ilk seçimlerde, o yıl sonunda görev süreleri sona erecek olan 6 üye yerine seçilecek üyelere ilâveten, 9 üye daha seçilecektir. Genel Kurulca tesbit edilen hükümlere uygun olarak bu 9 ilâve üyeden üç üyenin görev süresi bir yıl sonra, diğer üç üyeninki ise iki yıl sonra bitecektir.
4. Ekonomik ve Sosyal Meclisin her üyesinin Mecliste bir temsilcisi vardır. (19)

Genel Kurulun bu 1991 B (XVIII) sayılı kararında da, Ekonomik ve Sosyal Meclisle ilgili değişikliğin üyelerce 1 eylül 1965 tarihine kadar onaylanması istenmektedir. Ayrıca, aynı kararda, yeni

(18) *Resmî Gazete*, 1 Mart 1965, sayı 11941.

(19) *Resmî Gazete*, 1 Mart 1965, sayı 11941.

9 üyeliğin, bölgeler arasında şu şekilde bölünmesi de öngörülmektedir : (a) 7 üyelik Afrika ve Asya Devletlerine; (b) 1 üyelik Lâtin Amerika Devletlerine; (c) 1 üyelik Batı Avrupa Devletlerine ve diğer Devletlere (20).

Türkiye, Büyük Milletler Meclisi, 540 sayılı ve 18 şubat 1965 tarihli kanunla bu değişikliğin de onaylanmasını uygun bulmuştur. (21) Bu değişikliklerin bütün üye Devletler bakımından yürürlüğe girebilmesi için, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 108 inci maddesinde öngörülen şartların yerine getirilmesi gerekmektedir.

(20) Genel Kurul, Güvenlik Meclisi ile Ekonomik ve Sosyal Meclisin üye sayısını artırmaktan başka, Genel Kurulun ve Ekonomik ve Sosyal Meclisin bazı komitelerinin üye sayısını da artırmıştır. Bu konuda bkz.: *Yearbook of the United Nations*, 1963, sah. 78 - 80, 85, 89 - 91.

(21) *Resmî Gazete*, 1 Mart 1965, sayı 11941.